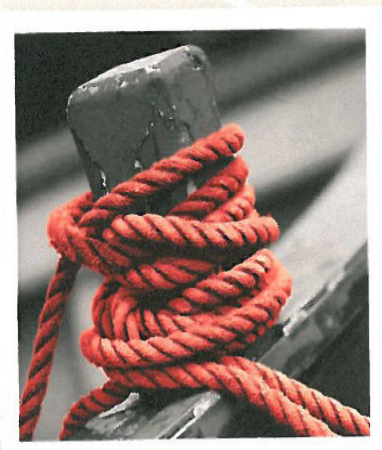
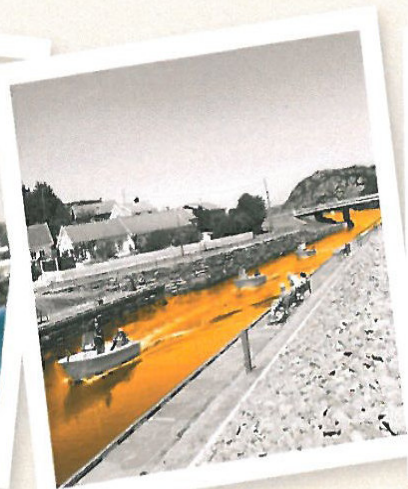
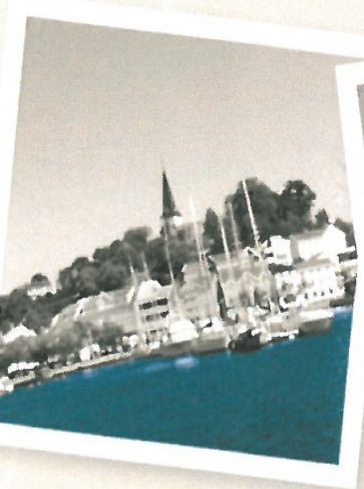

Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Pluss

Offentliggjøring av informasjon om
risiko- og kapitalstyring 2011
Basel II – pilar 3

August 2012

1.	Innledning	3
2.	Basel II – Kapitalkravsforskriften	3
2.1	Pilar 1	3
2.2	Pilar 2	4
2.3	Pilar 3	5
3.	Konsernforhold og konsolidering	5
4.	Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Pluss	6
4.1	Mål for ansvarlig kapital	6
4.2	Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP)	6
5.	Organisering og ansvarsforhold	7
5.1	Skjematisk beskrivelse av konsernets risikostyring og internkontroll	8
5.2	Styret	9
5.3	Revisjonsutvalg	9
5.4	Bankens ledelse	9
5.5	Risikostyring, risiko-kontroll og compliance	9
5.6	Risikostyringskomité	9
5.7	Internrevisjon	9
5.8	Informasjon og rapportering	9
6.	Risikoområder i Sparebanken Pluss	10
6.1	Kredittrisiko / motpartsrisiko	10
6.2	Oppgjørsrisiko	10
6.3	Likviditetsrisiko	10
6.4	Markedsrisiko	10
6.4.1	Renterisiko	10
6.4.2	Valutarisiko	10
6.4.3	Kursrisiko	11
6.4.4	Spreadrisiko	11
6.5	Strategisk risiko	11
6.6	Forretningsrisiko	11
6.7	Operasjonell risiko	11
6.8	Konsentrasjonsrisiko	11
7.	Nærmere om ulike risikoformer	12
7.1	Kredittrisiko	12
7.1.1	Kredittstrategi og kredittpolitikk	12
7.1.2	Kredittvurderingsprosessen	12
7.1.3	Risikoklassifisering	13
7.1.4	Totalengasjement for Sparebanken Pluss konsern fordelt på risikogrupper:	14
7.1.5	Brutto utlån Sparebanken Pluss konsern fordelt på geografiske områder	14
7.1.6	Totalengasjement for Sparebanken Pluss konsern fordelt på sektorer og næringer	15
7.1.7	Mislighold og tapsnedskrivninger for Sparebanken Pluss konsern	15
7.1.8	Øvrige tapsutsatte engasjementer for Sparebanken Pluss konsern	16
7.1.9	Tap på utlån, garantier m.v. for Sparebanken Pluss konsern	16
7.1.10	Tapsvurderingsprosessen i Sparebanken Pluss	17
7.2	Motpartsrisiko	18
7.3	Markedsrisiko	18
7.3.1	Renterisiko	18
7.3.2	Valutarisiko	19
7.3.3	Kursrisiko	19
7.3.4	Spreadrisiko	19
7.4	Likviditetsrisiko	19
7.4.1	Finansieringsstruktur	20
7.4.2	Likviditetsreserver	21
7.5	Operasjonell risiko	21
7.6	Andre risikoformer i Sparebanken Pluss konsern	21
8.	Rating	21
9.	Soliditet og kapitaldekning	22
9.1	Beregning av regulatorisk kapital	24
9.2	Kapitalfordeling i henhold til ICAAP (pilar 2)	25

1. Innledning

Dokumentet om "Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Pluss" er utarbeidet for å dekke krav til offentliggjøring av finansiell informasjon i hht kapitalkravsforskriftens del IX. Kapitaldekningsregelverket stiller blant annet krav til offentliggjøring av informasjon om risikostyring, risikoeksponering og soliditetsforhold. Data i dokumentet er basert på rapportering pr. 31.12.2011, og på noen områder henvises det til sammenlignbare tall pr. 31.12.2010.

Når banken og/eller konsernet omtales i dette dokumentet menes det Sparebanken Pluss, slik det er definert i kapittel 3. Med begrepet morbank menes Sparebanken Pluss morbank.

Dokumentet skal oppdateres årlig, men dersom det skulle skje vesentlige endringer i bankens drift som har betydning for å vurdere den finansielle stilling, vil oppdatering skje hyppigere.

For supplerende informasjon om konsernets finansielle stilling og utvikling, herunder oppdatert informasjon om kapitalkrav og ansvarlig kapital, vises det til års- og kvartalsrapporter som offentliggjøres på bankens hjemmesider: www.sparebankenpluss.no under Investor Relations.

Alle beløp i dokumentet er angitt i MNOK, med mindre annet er spesifisert.

2. Basel II – Kapitalkravsforskriften

Da det nye kapitaldekningsregelverket (Basel II) ble innført i Norge med virkning fra 1. januar 2007, var intensjonene med regelverket å få et større samsvar mellom risiko og kapitalkrav for finansinstitusjonene. I forhold til tidligere regelverk om minstekrav til kapitaldekning er Basel II mer omfattende ettersom grunnlaget for kapitalberegning omfatter både kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.

I 2007 var det en overgangsordning som gjorde det mulig for den enkelte bank å utsette implementeringen av det nye regelverket til 1. januar 2008. Sparebanken Pluss gjorde bruk av overgangsordningen og har derfor beregnet og rapportert kapitaldekning etter Basel II-reglene fra 01.01.2008.

Kapitaldekningsregelverkets bestemmelser fremgår av Finansieringsvirksomhetsloven §§2-9, 2-9a, 2-9b, 2-9c og 2-9d, samt Kapitalkravsforskriften, Beregningsforskriften og Konsolideringsforskriften.

Basel II består av tre pilarer:

Pilar 1 – Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon

2.1 Pilar 1

Basel II er en videreutvikling av det tidligere regelverket (Basel I), og det er fortsatt et krav til at banken skal ha minimum 8 % ansvarlig kapital i forhold til risikovektet balanse. Endringene i regelverket er relatert til balansepostenes vektning (beregningsgrunnlaget). Pilar 1 omfatter det regulatoriske minimumskravet til kapitaldekning, og det samlede beregningsgrunnlaget er summen av beregningsgrunnlagene for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.

$$\frac{\text{Kjernekapital + Tilleggskapital}}{\text{Kredittrisiko + Markedsrisiko + Operasjonell risiko}} \geq 8 \%$$

I henhold til regelverket kan bankene benytte følgende metoder for å komme frem til beregningsgrunnlaget:

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB 1)	Interne målemetoder 1)	Sjablongmetoden
Avansert IRB 1)		AMA-metoden 1)

1) Metodene krever forhåndsgodkjenning fra Finanstilsynet for å kunne benyttes av den enkelte bank.

Sparebanken Pluss har valgt å benytte følgende metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget:

Kredittrisiko: Standardmetoden
 Markedsrisiko: Standardmetoden
 Operasjonell risiko: Basismetoden

Beregningsgrunnlag, kapitalkrav og ansvarlig kapital er beskrevet og spesifisert i dokumentets kapittel 8.

Etter finanskrisen i 2008 har regelverket vært gjenstand for vurderinger med tanke på endrede og strengere krav, og med virkning fra 30.06.2012 legger myndighetene til grunn at bankene skal ha ren kjernekapital på minimum 9 %. Sparebanken Pluss har en kjernekapital som ligger markert over dette nivået.

I andre halvår 2012 vil Sparebanken Pluss vurdere om man skal iverksette en prosess for kunne sende søknad til Finanstilsynet om godkjenning for å kunne benytte interne målemetoder for kredittrisiko (grunnleggende IRB i henhold til Basel II).

2.2 Pilar 2

I henhold til pilar 2 av regelverket skal institusjonen ha en prosess for å vurdere det samlede kapitalbehov i forhold til sin risikoprofil, og banken skal ha en strategi for å vedlikeholde sitt kapitalnivå. ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) omfatter en vurdering av all risiko Sparebanken Pluss er eksponert for, og går utover de risikofaktorer som inngår i pilar 1.

Videre skal Finanstilsynet overvåke og evaluere institusjonens prosess under pilar 2, og tilsynsmyndighetene skal gjennomføre tiltak dersom de ikke anser denne prosessen for å være tilfredsstillende.

Sparebanken Pluss prosess for vurdering av risikoprofil og kapitalbehov (ICAAP) er beskrevet i dokumentets kapittel 4.2. I tillegg gir pilar 2 retningslinjer for myndighetenes vurderingsprosess.

Styret i Sparebanken Pluss vedtok konsernets ICAAP for 2012 i mai 2012, og oversendte denne til Finanstilsynet for vurdering av dokumentasjon og prosess.

2.3 Pilar 3

Pilar 3 omfatter kravene til offentliggjøring av informasjon, og gjennom minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2 skal pilar 3 bidra til økt markedsdisiplin. Kravene til offentliggjøring av informasjon skal gjøre det mulig for markedet å vurdere bankens risikoprofil og kapitalisering, så vel som styring og kontroll. Offentliggjøring av informasjon skjer på internett.

3. Konsernforhold og konsolidering

Konsernet Sparebanken Pluss består av morbank og det heleide datterselskapet Pluss Boligkreditt AS.

Både morbank og datterselskap har en utlånsportefølje og kredittrisiko. I henhold til konsolideringsforskriften er datterselskapet fullt konsolidert også i kapitaldekningen.

Det benyttes ensartede regnskapsprinsipper for selskapene som inngår i konsernregnskapet. Investering i datterselskap er i morbankens regnskap vurdert etter kostmetoden.

Konsolidert selskap pr. 31.12.2011 (beløp i mill. NOK)

<i>Datterselskap:</i>	<i>Antall aksjer:</i>	<i>Bokført verdi morbank 31.12.2011:</i>	<i>Eierandel:</i>
Pluss Boligkreditt AS	100.000	450	100 %

Sparebanken Pluss vektlegger at både morbank og datterselskap til enhver tid skal ha tilfredsstillende kapitalisering.

Adgangen til overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom selskapene i konsernet reguleres av den til enhver tid gjeldende lovgivning for bransjen. For øvrig reguleres forholdet mellom morbank og boligkredittforetak av et sett med avtaler som også regulerer hvilke tjenester Pluss Boligkreditt AS skal kjøpe fra Sparebanken Pluss.

Sparebanken Pluss har konsesjon som verdipapirforetak. Virksomheten i verdipapirforetaket er ikke skilt ut i eget foretak, men inngår som en del av morbankens organisering. Konsesjonen utøves gjennom kundeavdelingene og bankens Plasseringssenter, samt drift av bankens Finans- og valutaavdeling.

4. Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Pluss

Sparebanken Pluss skal maksimere sin langsiktige verdiskaping, og risikostyringen skal støtte opp under konsernets strategiske mål. Det er dermed en forutsetning at risiko er undergitt en aktiv og tilfredsstillende styring, og at banken har en moderat til lav risikoprofil.

Med utgangspunkt i Finanstilsynets moduler for risikobasert tilsyn som i realiteten gjengir hva som er gode prinsipper for styring av risiko, gir disse både en veiledning for vurdering av institusjonens risikonivå og institusjonens system for styring og kontroll av den aktuelle risiko.

Sparebanken Pluss ambisjon er at bankens overordnede styring og kontroll av risiko i størst mulig grad overensstemmer med Kredittilsynets modul for "Evaluering av overordnet styring og kontroll" (Internal Governance i kredittinstitusjoner). Det skal kontinuerlig arbeides for å ha kontroll på de risikoer som foreligger, og i evt. tilfeller hvor risiko er større enn det som vurderes akseptabelt, skal det omgående iverksettes tiltak for å redusere denne risikoen.

Styret har fastatt rammer og styringsmål for bankens samlede risikonivå og de enkelte delområder. Det er etablert systemer for oppfølging og kontroll av risiko. Kvartalsvis risikorapportering til styret omfatter en avstemming av eksponering i forhold til risikorammer.

4.1 Mål for ansvarlig kapital

Kapitalstyringen skal sikre at Sparebanken Pluss har en god kapitaldekning. Som en selvstendig bank må Sparebanken Pluss kunne dokumentere og kommunisere langsiktig overlevelsessevne overfor finansieringskilder, leverandører, samfunnet og kunder. Kapitaldekningen skal derfor sikre at banken har nødvendig bufferkapital, og i tillegg til bankens kapitalbehov beregnet under pilar 1 og 2, skal banken ha en buffer for strategisk og finansiell handlingsfrihet som er 1 – 4 %-poeng høyere enn ICAAP-grensen.

Finanstilsynet legger til grunn at bankene bør ha en ren kjernekapital på minimum 9 % fra 30. juni 2012. Sparebanken Pluss oppfyller dette kravet, men har en målsetting om at ren kjernekapitaldekning minimum skal utgjøre 10 %.

I tillegg til ovennevnte målsetting, og bankens buffermålsetting i forhold til ICAAP, har banken også en målsetting om at kjernekapitaldekningen minimum skal utgjøre 11 %. I forhold til endrede kapitalkrav vil det være naturlig å vurdere disse målsettingene fremover, også ut fra markedsf forventninger og sammenligning med tilsvarende banker.

4.2 Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP)

Vurdering av risikoprofil, kapitalbehov og lønnsomhet bygger på konsernets strategi til enhver tid. Gjennom den årlige ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) foretas det en beregning av konsernets kapitalbehov, sett i forhold til konsernets risiko og risikoprofil. Konsernets/bankens ansvarlige kapital skal til enhver tid oppfylle minstekravet til kapitaldekning med tillegg av en strategisk og finansiell buffer som samsvarer med bankens målsettinger.

ICAAP gjennomføres for Sparebanken Pluss konsern, og hele prosessen blir behandlet og kvalitetssikret i bankens ledelse og styre.

Det foreligger forsvarlige og hensiktsmessige strategier og prosesser for risikostyring og vurdering av kapitalbehov og hvordan dette kan opprettholdes. For å strukturere rammeverket er Sparebanken Pluss sin ICAAP delt inn i ulike trinn.

I) Identifisering av risiko

Det foreligger en analyse av de risikoer som banken er eksponert for. For alle risikoer foreligger det et adekvat system for risikoovervåking. Det foreligger også en prosess for å fange opp endringer i eksisterende risikoer og eventuell eksponering for nye risikoer. Sistnevnte gjelder spesielt i forbindelse med endring av eksisterende eller opprettelse av nye virksomhetsområder eller produkter.

II) Tallfesting av risiko og egenkapital

For å analysere bankens risikobærende kapasitet blir alle risikoene kvantifisert og aggregert.

III) Vurdering av kapitalbehov

Beregningene tar utgangspunkt i kravet om at banken skal oppfylle det regulatoriske kravet til ansvarlig kapital, og det foretas beregninger for ulike tidshorisonter. Kapitalnivået er tilpasset bankens forretningsplaner og vekstambisjoner, utvikling i rammebetingelser, kapitalplanlegging og kriseberedskap.

IV) Rammesetting

Alle vesentlige risikoer har en ramme.

V) Risikoovervåking

Det er etablert rutiner for behandling av brudd på rammer. I tilfeller der risiko ikke er kvantifiserbar, er formålet med risikoovervåkingen å kontrollere prosessrelaterte krav eller kvalitative krav. Rapportering av risikoovervåkingen følger en fast frekvens og gir et dekkende bilde av situasjonen. I tilfeller der risikoeksponering oppstår raskt eller uventet skal det utarbeides ad hoc rapportering. Dersom risikoovervåkingen avdekker at reell eksponering er større enn ønsket eksponering, skal det gjøres tiltak. Aktuelle tiltak er risikoavlastning, endring av rammer (reallokering av risikokapital) eller økt egenkapital.

For øvrig vil ICAAP-prosessen også omfatte scenario-analyser og stresstester av likviditetsrisiko. Stresstestene skal finne sted på bakgrunn av etablerte strategiske planer i forhold til utlånsvekst, kapitaldekning, selvfinansiering (innskuddsdekning) og overordnede retningslinjer for ekstern finansiering (funding) og likviditetsreserver. Det lages en stressanalyse i forhold til følgende scenarioer:

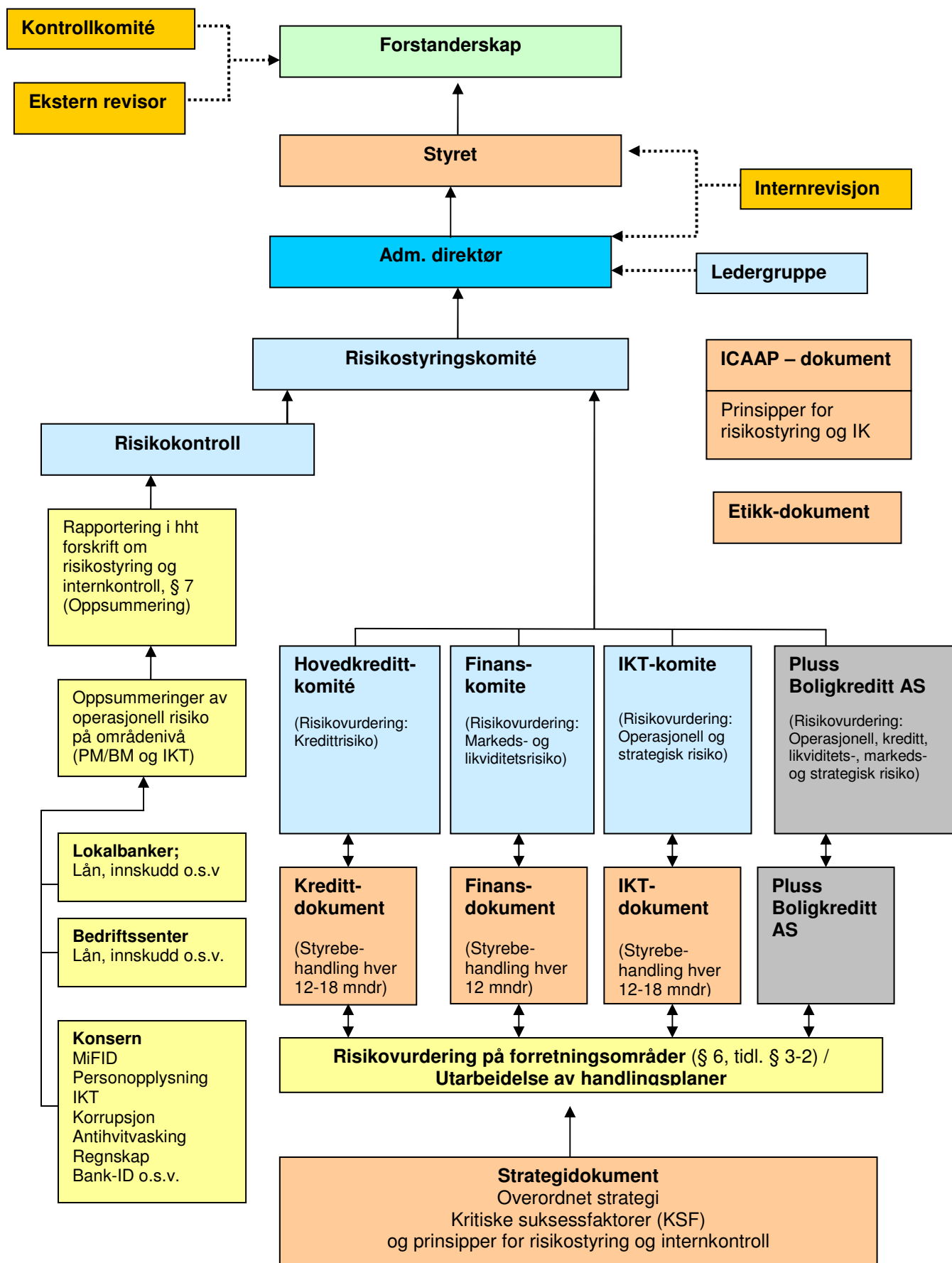
- Likviditetsstyrke under normale forhold for bankdrift og finansiering.
- Likviditetsstyrke under medium stressede forhold for bankdrift og finansiering.
- Likviditetsstyrke under maksimalt stressede forhold for bankdrift og finansiering.

5. Organisering og ansvarsforhold

I forbindelse med bankens styring og kontroll av risikoeksponering samt fastsettelse av ICAAP, er det etablert en ansvars- og arbeidsdeling mellom ulike instanser i banken.

Dette kan skjematisk beskrives som vist i kapittel 5.1. Den skjematiske beskrivelsen er ikke et fullstendig organisasjonskart. I tillegg til det som fremkommer av skjemaet, vil også bankens Kontrollkomité og ekstern revisor være involvert i oppgaver tilknyttet risikoavdekking.

5.1 Skjematisk beskrivelse av konsernets risikostyring og internkontroll

5.2 Styret

Styret har det overordnede ansvar for bankens totale risikostyring, og skal påse at banken har hensiktsmessige systemer for risikostyring og internkontroll. Styret fastsetter risikostrategier, risikoprofil og risikotoleranse, og risikoprofilen operasjonaliseres gjennom rammeverket for risikostyring, herunder fastsettelse av fullmakter. Styret fastsetter også strategi og retningslinjer for nivå, sammensetning og fordeling av egenkapitalen, og godkjenner prosessen for å sikre tilstrekkelig egenkapitalnivå til enhver tid (ICAAP).

5.3 Revisjonsutvalg

Revisjonsutvalget er et underutvalg av styret med formål å foreta mer grundige vurderinger av avtalte saksområder, herunder å styrke arbeidet med finansiell rapportering og internkontroll.

5.4 Bankens ledelse

Administrerende direktør og øvrig ledelse har ansvaret for å implementere risikostyring og internkontroll. Administrerende direktør har etablert en ledergruppe og en risikostyringskomité som møtes jevnlig. Risikostyringskomitéen skal ta stilling til konsernets totale risikoeksponering og avstemme denne i forhold til konsernets og morbankens kapitalbehov. Saker som vedrører endringer eller implementering av ny policy og strategier i konsernet, skal alltid fremlegges ledergruppen for diskusjon og beslutning. Ledelsen behandler minst årlig en vurdering av risikosituasjonen og det tilhørende kapitalbehovet. Denne vurderingen legges deretter frem for styret.

Administrerende direktør har delegert oppgaver i henhold til det formelle ansvar for intern kontroll og risikostyring. Ansvar for gjennomføring av den årlige vurderingen av risikosituasjonen og kapitalbehovet er delegert til Risikokontroll-avdelingen. Denne analysen skal være samordnet og integrert med øvrig planleggings- og strategiarbeid i banken. Det er videre delegert kontrolloppgaver til de enkelte linjeansvarlige innen rammene for vedtatte prinsipper, instruksjoner og fullmakter.

5.5 Risikostyring, risiko-kontroll og compliance

Banken har en Risikokontroll-avdeling som dekker hele konsernet og som ikke utfører aktiviteter som det er intensjon om at kontrollfunksjonen skal overvåke. Denne avdelingen skal identifisere, måle og vurdere bankens totalrisiko, samt ha ansvar for compliance.

5.6 Risikostyringskomité

Risikostyringskomitéen skal ta stilling til bankens totale risikoeksponering og avstemme denne i forhold til bankens kapitalbehov. Risikostyringskomitéen har ansvaret for revisjon av bankens ICAAP-dokument og innstiller på eventuelle endringer i ICAAP-prosessen. Risikostyringskomité skal behandle saker og gi innspill vedr. bankens styring og kontroll av totalrisiko.

5.7 Internrevisjon

Banken har en egen ansatt internrevisor. Dette er en overvåkingsfunksjon som uavhengig av administrasjonen for øvrig, foretar risikovurderinger, kontroller og undersøkelser av bankens internkontroll og styringsprosesser for å vurdere om de virker hensiktsmessig og betryggende.

5.8 Informasjon og rapportering

Sparebanken Pluss vektlegger en korrekt, fullstendig og tidsriktig rapportering av risiko- og kapitalforhold. På denne bakgrunn er det utarbeidet flere ulike periodiske rapporteringer til bankens ledergruppe, overordnede fagkomitéer og styret.

6. Risikoområder i Sparebanken Pluss

Sparebanken Pluss har definert sine risikoområder ut fra de områder som legges til grunn i Basel II og Finanstilsynets moduler for risikobasert tilsyn. For risikostyringsformål skiller Sparebanken Pluss mellom følgende risikoer:

6.1 Kredittrisiko / motpartsrisiko

Kredittrisiko er risiko for tap som skyldes at konsernets motparter eller kunder ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine betalingsforpliktelser overfor konsernet Sparebanken Pluss. Kredittrisiko vedrører alle fordringer på motparter/kunder. I hovedsak er dette utlån og kreditter, men også ansvar i henhold til utstedte garantier, verdipapirer samt motpartsrisiko som oppstår gjennom rente- og valutaderivater. Kredittrisiko er en funksjon av betjeningsevne og –vilje samt verdi på underliggende sikkerheter. Begge hendelser må inntreffe for at det skal kunne oppstå tap. Den første er manglende betalingsevne eller-vilje hos debitor, og den andre er at verdien av underliggende sikkerheter ikke er tilstrekkelig til å dekke bankens krav ved eventuelt mislighold og påfølgende realisasjon av sikkerheten.

Kredittrisiko er definert som en vesentlig risiko, og bankens målsetting er at kredittrisiko-eksponering skal være lav til moderat.

6.2 Oppgjørsrisiko

Oppgjørsrisiko er en form for kredittrisiko ved at kontraktsmotpart ikke oppfyller sine forpliktelser mht oppgjør i form av kontanter eller verdipapirer etter at banken har gitt beskjed om betaling eller overførsel av et verdipapir eller sikkerhet.

6.3 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at konsernet ikke evner å finansiere økninger i utlån og innfri bankens forpliktelser etter hvert som de forfaller (refinansieringsrisiko). Likviditetsrisiko omfatter også risikoen for at finansielle markeder som banken ønsker å benytte ikke fungerer (markedslikviditet). Eksponeringen skal være moderat og på linje med gjennomsnittet i markedet.

6.4 Markedsrisiko

Markedsrisiko oppstår som følge av usikrede transaksjoner i rente-, valuta- og egenkapitalmarkedene, og kan inndeles i renterisiko, valutarisiko, aksjerisiko og spreadrisiko. Risikoen er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i markedspriser eller –kurser.

6.4.1 Renterisiko

Renterisiko defineres som risiko for det inntjeningsmessige tap som oppstår ved endringer i rentenivået hvis rentebindingstiden for bankens forpliktelser og fordringer på og utenfor balansen, ikke er sammenfallende. Konsernets renterisiko reguleres av rammer for maksimal verdiendring i rentenivået på to prosent.

6.4.2 Valutarisiko

Valutarisiko defineres som risiko for det inntjeningsmessige tap som oppstår hvis valutakursene endres. Valutarisiko reguleres av rammer for maksimal aggregert valutaposisjon.

6.4.3 Kursrisiko

Kursrisiko (aksjerisiko) består av markedsrisiko knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, inkludert derivater med egenkapitalinstrumenter som underliggende. Kursrisiko reguleres av rammer for maksimal aggregert posisjon i en aksjeportefølje.

6.4.4 Spreadrisiko

Spread-risiko er knyttet til verdiutviklingen i rentebærende verdipapirer som følge av endringer i kredittspread og denne faktoren eksisterer i tillegg til selve kursrisikoen.

6.5 Strategisk risiko

Strategisk risiko er definert som interne forhold hvor den strategiske risiko knytter seg til de strategier, planer og endringer som banken har eller legger opp til.

6.6 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risiko for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd. Forretningsrisiko kan også oppstå som følge av myndighetenes reguleringer. Risikoen omfatter også omdømme- eller renommérisiko som er risikoen knyttet til økte tap, reduserte inntekter og /eller økte kostnader som en følge av at bankens renommé har blitt skadet.

6.7 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er definert som "risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser".

6.8 Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjoner av finansiell risiko oppstår når finansielle instrumenter med like karakteristika påvirkes ensartet av endringer i økonomiske eller andre faktorer.

Banken står overfor ulike typer av risikokonsentrasjon. Dersom enkeltlåntagere eller grupper av tilknyttede debitorer utgjør en betydelig andel av porteføljen vil dette representere en form for konsentrasjonsrisiko idet porteføljen dermed inneholder bedriftsspesifikk eller usystematisk risiko.

En annen form for risikokonsentrasjon er en følge av høy eksponering mot enkelte sektorer eller geografiske områder. Enkeltsektorer og geografiske områder vil kunne ha ulike sykliske forløp, og unnlattelse av å spre eksponeringen på ulike sektorer innebærer at man går glipp av diversifiseringsmuligheter.

Risikoen knyttet til finansiering av næringseiendom er ofte reelt sett en eksponering mot leietagerne i byggene. Dersom en stor andel av byggene i utlånsporteføljen er leiet ut til store enkeltleietakere, eller en stor andel av leietakerne er tilknyttet en bestemt bransje, vil også dette innebære en form for konsentrasjonsrisiko.

7 Nærmere om ulike risikoformer

7.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko er det største risikoområdet for Sparebanken Pluss konsern. Styret fastsetter bankens kredittstrategi som sammen med bankens kredittpolitikk og retningslinjer for kredittprosessene skal sikre at kundeporteføljen har en akseptabel risikoprofil og bidrar til at banken kan maksimere sin langsiktige verdiskaping.

Sparebanken Pluss har Sørlandet som sitt regionale hovedmarked. I tillegg har banken et nasjonalt markedsområde mot organisasjoner som inngår i Kristen-Norges Innkjøpsfellesskap og deres ansatte. Konsernet skal likevel ikke ha et utlånsvolum utenfor Agder-fylkene som overstiger 25 % av konsernets totale utlån.

Sparebanken Pluss skal kun gi kreditt til formål som er forenlig med god forretningsskikk, og banken skal ikke bli forbundet med aktiviteter, kunder eller bransjer som har et renommé Sparebanken Pluss ikke ønsker å identifisere seg med.

7.1.1 Kredittstrategi og kredittpolitikk

Kredittrisikoen styres gjennom konsernets kredittstrategi, kredittpolitikk og kredittretningslinjer samt rutiner og bevilgningsfullmakter, og dette regulerer de overordnede retningslinjer for bankens kredittgivning. Det er satt ulike styringsmål for kredittrisiko. Dette gjelder bl.a. forventet tap, konsentrasjonsrisiko knyttet til geografi og bransje, samt rammer for store engasjementer. Styringsmål for risiko overvåkes og rapporteres jevnlig til styret. Sparebanken Pluss har utviklet modeller for risikoklassifisering som benyttes i kredittprosesser og i porteføljestyling av person- og næringslivsmarkedet.

Kredittpolitikk, kredittretningslinjer og risikoklassifiseringsmodellene setter krav til hvilke kredittprosesser og risikovurderinger som skal gjøres i forbindelse med kredittbeslutninger og oppfølging av person- og næringslivsengasjementer.

Kapitalberegning for kredittrisiko foretas etter standardmetoden slik denne er beskrevet i Kapitalkravsforskriften. Bankens vurderer i tillegg om det er andre forhold ved bankens kredittrisiko som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer som ikke dekkes av standardmetoden under pilar 1. Evt. restrisiko vurderes som egen risiko i ICAAP.

7.1.2 Kredittvurderingsprosessen

Sparebanken Pluss benytter beslutningsstøttesystemer for personkunder, næringslivskunder og organisasjonskunder. Lån som overtas av Pluss Boligkreditt AS har vært gjenstand for kredittvurderingsprosess i Sparebanken Pluss og er innvilget og diskontert av morbanken.

Strukturen i kredittsakene varierer avhengig av kundetype og kompleksitet. Saksfremstillingen skal være av en slik karakter at den "står på egne ben", og skal kunne overtas og evt. besluttes av andre og ikke være avhengig av nevneverdig skriftlig eller muntlig tilleggsinformasjon. Saksfremstillingen skal være ryddig, og dokumentasjonen skal være lett å gjennomgå for andre.

Grunnlaget for kredittinnvilgelse er kundens evne til å betjene lånet på kort og lang sikt. Normalt vil innvilgelse av kreditt også innebære at kunden stiller sikkerhet som i de fleste tilfeller vil være pant i eiendommer/eiendeler eller kausjoner. Sikkerhetsstillelse er imidlertid ikke en erstatning for betjeningsevne, og dersom det ikke kan sannsynliggjøres at debitor vil kunne betjene engasjementet ut fra låneproduktene forutsetninger, skal lån ikke ytes.

Med unntak av bevilgningsfullmakter for styret og to kredittkomitéer, er bevilgningsfullmaktene personlige og gradert etter kriterier som samlet engasjementsstørrelse, omsøkt lånebeløp, risikoklasse og bevilgningshavers stillingsnivå.

7.1.3 Risikoklassifisering

Sparebanken Pluss konsern har utviklet risikoscoringsmodeller for personkunde- og næringslivsengasjementer tilpasset bankens portefølje. Modellene benyttes i porteføljemåling, og scorekortene estimerer kundens misligholdssannsynlighet innenfor en tidshorisont på 12 måneder. Det er videre utviklet søknadsscoremodeller for personkunder og næringslivskunder som er implementert i bankens kredittbeslutningsprosesser.

I tillegg til modellen for vurdering av kundenes betjeningsevne og –vilje, benytter konsernet en egen sikkerhetsklassifiseringsmodell av kundene basert på fastlagte vurderingskriterier og normer for ulike sikkerhetstyper.

For å gruppere kundene etter misligholdssannsynlighet er både personkunde- og næringslivsporteføljen inndelt i 10 ulike risikoklasser (A - J) samt 2 risikoklasser for henholdsvis misligholdte engasjementer og engasjementer med tapsnedskrivninger som ikke er misligholdte. Risikoutviklingen i porteføljen kartlegges ved analyse av migrasjon mellom risikoklassene.

Bankens risikoklasser er inndelt som følger for både personmarkedsporteføljen og næringslivsporteføljen:

Risikoklasser	Nedre grense	Øvre grense
A	0,00 %	0,10 %
B	0,11 %	0,25 %
C	0,26 %	0,50 %
D	0,51 %	0,75 %
E	0,76 %	1,25 %
F	1,26 %	2,00 %
G	2,01 %	3,00 %
H	3,01 %	5,00 %
I	5,01 %	10,00 %
J	10,01 %	100,00 %

Risikogruppering:

	Sannsynlighet for mislighold
Lav risiko	0,00 – 0,75 %
Middels risiko	0,76 - 2,00 %
Høy risiko	2,01 - 100 %

Mislighold defineres i henhold til Kapitalkravsforskriften, og følgende kriterier gjelder for at en kunde defineres som misligholdt:

- Restanse eller overtrekk på mer enn kr. 1.000,- som har stått uordnet i mer enn 30 dager
- Kunden er konkurs eller har søkt gjeldsforhandling

Selv om det er bare en mindre del av kundens engasjement som er misligholdt, er det kundens totale engasjement som rapporteres som misligholdt.

7.1.4 Totalengasjement for Sparebanken Pluss konsern fordelt på risikogrupper:

Engasjementsbeløpet omfatter saldo på utlån og trukne kreditter samt ubenyttede kredittrammer og garantier.

NOK (mill.)	2011		2010	
<i>Personkunder</i>				
Lav risiko	16.093	69,5 %	13.861	66,5 %
Middels risiko	4.224	18,2 %	3.895	18,7 %
Høy risiko	2.426	10,5 %	2.093	10,0 %
Misligholdte og nedskrevne engasjementer	93	0,4 %	50	0,2 %
Uklassifisert	327	1,4 %	945	4,5 %
Sum personkunder	23.163	100 %	20.844	100 %
<i>Næringslivskunder</i>				
Lav risiko	8.627	57,8 %	8.303	58,7 %
Middels risiko	5.041	33,8 %	4.581	32,4 %
Høy risiko	1.064	7,1 %	797	5,6 %
Misligholdte og nedskrevne engasjementer	165	1,1 %	270	1,9 %
Uklassifisert	27	0,2 %	200	1,4 %
Sum næringslivskunder	14.924	100 %	14.151	100 %
Sum totalengasjement	38.087		34.995	

7.1.5 Brutto utlån Sparebanken Pluss konsern fordelt på geografiske områder

Geografisk fordeling er basert på kundens bosteds-/forretningsadresse.

NOK (mill.)	2011		2010	
Vest-Agder	22.088	66,4 %	20.271	66,1 %
Aust-Agder	5.126	15,4 %	4.474	14,6 %
Oslo	3.010	9,0 %	3.143	10,3 %
Akershus	789	2,4 %	617	2,0 %
Rogaland	565	1,7 %	645	2,1 %
Øvrig Norge	1.698	5,1 %	1.502	4,9 %
Sum brutto utlån	33.276	100 %	30.652	100 %

7.1.6 Totalengasjement for Sparebanken Pluss konsern fordelt på sektorer og næringer

NOK (mill.)	2011		2010	
Personkunder	23.163	60,8 %	20.844	59,6 %
Næringslivskunder	14.923	39,2 %	14.151	40,4 %
Sum engasjement	38.086	100 %	34.995	100 %
Jordbruk, skogbruk og fiske	135	0,9 %	120	0,8 %
Industri og prod.foretak	471	3,2 %	438	3,1 %
Bygg og anlegg	809	5,4 %	763	5,4 %
Handel	543	3,6 %	534	3,8 %
Hotell og servering	41	0,3 %	50	0,4 %
Transport	143	1,0 %	125	0,9 %
Utvikling og salg fast eiendom	2.002	13,4 %	1.677	11,9 %
Utleie av fast eiendom og borettslag	6.649	44,6 %	5.804	41,0 %
Faglig og forretningsmessig tjenesteyting	554	3,7 %	712	5,0 %
Annen tjenesteyting	622	4,2 %	594	4,2 %
Organisasjoner	2.575	17,3 %	2.918	20,6 %
Offentlig sektor	379	2,5 %	416	2,9 %
Sum næringslivskunder	14.923	100 %	14.151	100 %

7.1.7 Mislighold og tapsnedskrivninger for Sparebanken Pluss konsern

NOK (mill.)	2011	2010
<i>Personkunder</i>		
Brutto mislighold 31 - 60 dager	25	32
Brutto mislighold 61 - 90 dager	41	3
Brutto mislighold > 90 dager	15	13
Brutto misligholdte lån / kreditter	81	48
- Individuelle tapsnedskrivninger	1	0
Netto misligholdte lån / kreditter	80	48
Avsetningsgrad misligholdte lån	1,23 %	0,00 %
<i>Næringslivskunder</i>		
Brutto mislighold 31 - 60 dager	7	74
Brutto mislighold 61 - 90 dager	6	0
Brutto mislighold > 90 dager	110	78
Brutto misligholdte lån / kreditter	123	152
- Individuelle tapsnedskrivninger	24	34
Netto misligholdte lån / kreditter	99	118
Avsetningsgrad misligholdte lån	19,5 %	22,4 %
<i>Sum misligholdte lån / kreditter</i>		
Brutto mislighold 31 - 60 dager	32	106
Brutto mislighold 61 - 90 dager	47	3
Brutto mislighold > 90 dager	125	91
Brutto misligholdte lån / kreditter	204	200
- Individuelle tapsnedskrivninger	25	34
Netto misligholdte lån / kreditter	179	166
Avsetningsgrad misligholdte lån	12,3 %	17,0 %
Bto. mislighold > 90 dager i % av brutto utlån	0,38 %	0,30 %

7.1.8 Øvrige tapsutsatte engasjementer for Sparebanken Pluss konsern

Engasjementer som ikke er misligholdte, men hvor kundens økonomiske situasjon gjør at banken har foretatt individuelle tapsnedskrivninger, eller det er overveiende sannsynlig at banken må foreta tapsnedskrivninger, klassifiseres som tapsutsatte.

Øvrige tapsutsatte lån / kreditter	Konsern	
	2011	2010
NOK (mill.)		
Ikke misligholdte engasjementer med tapsnedskrivninger	55	119
- Individuelle tapsnedskrivninger	12	23
Netto øvrige tapsutsatte lån / kreditter	43	96
Avsetningsgrad ikke misligholdte engasjementer	21,8 %	19,3 %

7.1.9 Tap på utlån, garantier m.v. for Sparebanken Pluss konsern

Periodens tapskostnader	Konsern	
	2011	2010
NOK (mill.)		
Netto tapskostnad på utlån	20	25
Tap på garantier	0	0
Sum tap på utlån og garantier	20	25

Nedskrivning på utlån		
NOK (m ill.)	2011	2010
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-20	20
+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	0	0
+ Amortiserte utlån	2	3
+ Periodens konstaterte tap med tidligere nedskrivninger	35	3
+ Periodens konstaterte tap uten tidligere nedskrivninger	6	2
- Periodens inngang på tidligere perioders konstaterte tap	3	3
Periodens netto tapskostnad på utlån	20	25

Individuelle nedskrivninger		
NOK (m ill.)	2011	2010
Individuelle nedskr. pr 01.01. ekskl. amort utlån	56	36
- Periodens konst. tap med tidligere nedskrivninger	35	3
+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden	11	28
+ Nye individuelle nedskrivninger i perioden	12	3
- Tilbakeføring av nedskrivninger fra tidligere perioder	7	8
+ Amortiserte utlån	0	1
Individuelle nedskr. pr 31.12 inkl. amort utlån	37	57

Nedskrivninger på grupper av utlån		
NOK (m ill.)	2011	2010
Nedskr. på grupper av utlån pr 01.01	92	92
+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	0	0
Nedskrivninger på grupper av utlån pr 31.12	92	92

7.1.10 Tapsvurderingsprosessen i Sparebanken Pluss

Sparebanken Pluss sin engasjementsvurdering og praktisering av tapsnedskrivninger er basert på forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier (utlånsforskriften). Banken gjennomgår utlånsporteføljen ved utgangen av hvert kvartal for å avdekke om det foreligger objektive bevis som tilsier at det skal vurderes individuelle nedskrivninger.

Det avgjørende for om det foreligger objektive bevis for verdifall, er hvorvidt tapshendelsen medfører at banken på måletidspunktet vurderer utlånets fremtidige kontantstrømmer som lavere enn ved forrige måling. Det understrekes at det ikke nødvendigvis er *en* tapshendelse som ligger til grunn for vurderingen, men ofte en kombinasjon av flere faktorer. Objektive bevis vil kunne være mislighold, konkurser, gjeldsordning, illikviditet eller andre vesentlige finansielle problemer.

Dersom det foreligger objektive bevis for verdifall (tap) på et utlån som følge av svekket kredittverdighet, beregnes tap som forskjell mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer. De estimerte fremtidige kontantstrømmene (renter / avdrag / evt. realisasjon av sikkerheter) neddiskonteres med opprinnelig effektiv rente. Forventede kostnader ved realisasjon av sikkerheter trekkes fra realisasjonsverdien.

Bruk av effektiv rentes metode for tapsberegning innebærer at det foretas regnskapsføring av renteinntekter på engasjement som er nedskrevet. For slike lån inntektsføres internrenten på etableringstidspunktet korrigert for renteendringer frem til tidspunktet for nedskrivning. Det inntektsføres renter basert på lånets nedskrevne verdi.

I resultatregnskapet består posten tap på utlån av konstaterte tap, endringer i nedskrivninger på lån og avsetninger på garantier, samt inngang på tidligere konstaterte tap. Tap på utlån er basert på en vurdering av bankens utlåns- og garantiportefølje i henhold til "Forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier". Banken fastsetter tap på utlån og garantier på kvartalsvis basis. Misligholdte og tapsutsatte engasjementer følges opp med løpende vurderinger.

En nedskrivning blir reversert når tapet er redusert og objektivt kan knyttes til en hendelse inntruffet etter nedskrivningstidspunktet. Alle utlån som anses som vesentlige, samt et utvalg andre, blir vurdert for å se om det foreligger objektive indikasjoner på svekket kredittverdighet, og den objektive indikasjonen med stor sannsynlighet vil medføre redusert fremtidig kontantstrøm til betjening av engasjementet.

Utlånsporteføljen inndeles i grupper med tilnærmet like risikoegenskaper mht betjeningsevne, og gruppenedskrivninger beregnes på undergrupper av utlån der det foreligger objektive hendelser som viser at den fremtidige kontantstrøm for betjening av engasjementene er svekket. Gruppenedskrivninger foretas for å dekke forventede kredittap forårsaket av inntrufne hendelser og skal ta høyde for tap som ligger i porteføljen på måletidspunktet, men som ennå ikke er identifisert på enkeltengasjementsnivå. Objektive hendelser vil kunne være negativ utvikling i risikoklassifisering, negativ utvikling i sikkerhetsverdier eller negativ bransjeutvikling. Engasjementer hvor det er registrert individuelle nedskrivninger inngår ikke i grunnlaget for gruppevis nedskrivninger. Engasjementer som er *vurdert* for individuell nedskrivning, men hvor det ikke er funnet objektive indikasjoner på verdifall, medtas imidlertid i gruppevurdering av utlån.

Sparebanken Pluss har utviklet en egen gruppenedskrivningsmodell, og beregninger utføres kvartalsvis basert på bl.a. input fra porteføljescoringsystemet og bankens datavarehus. Vurdering av individuelle- og gruppemessige nedskrivninger vil alltid baseres på en betydelig grad av skjønn. Prediksjoner basert på historisk informasjon kan vise seg å bli feil fordi man aldri kan vite med sikkerhet hvilken relevans historiske data har som beslutningsgrunnlag.

Når sikkerhetsverdier er knyttet til spesielle objekter eller bransjer som er i krise, vil sikkerhetene måtte realiseres i lite likvide markeder, og vurdering av sikkerhetsverdier vil i slike situasjoner være beheftet med betydelig usikkerhet.

Når det er overveiende sannsynlig at tap er endelige, bokføres disse som konstaterte tap. Dette omfatter tap hvor banken har mistet sitt krav overfor debitor ved konkurs, ved stadfestet akkord, ved utleggsforretning som ikke har ført frem, ved rettskraftig dom og ved gjeldsettergivelse. Dette gjelder også i de tilfeller banken på annen måte har innstilt inndrivelse eller gitt avkall på deler av eller hele engasjementer. Noen konstaterte tap vil være dekket gjennom tidligere foretatte individuelle tapsnedskrivninger, og konstateringen vil da føres mot tidligere avsetning. Konstaterte tap uten dekning i individuell tapsnedskrivning, samt over- eller underdekning i forhold til tidligere tapsnedskrivninger resultatføres.

7.2 Motpartsrisiko

Banken kan inngå derivatavtaler for å avdekke rente- og valutarisiko. Motparter skal være velrenommerte selskaper med god rating.

7.3 Markedsrisiko

Markedsrisiko oppstår som følge av usikrede transaksjoner i rente-, valuta- og egenkapitalmarkedene. Risikoen er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i markedspriser. Styret fastsetter rammer for bankens markedsrisiko, og det defineres rammer for hvert risikoområde. Elementer i markedsrisiko er renterisiko, valutarisiko, kursrisiko og spreadrisiko.

Kapitalberegning for markedsrisiko er foretatt etter standardmetoden slik denne er beskrevet i Kapitalkravsforskriften. I tillegg har banken vurdert om det er andre forhold ved bankens markedsrisiko som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer som ikke dekkes av standardmetoden.

Bankens markedsrisiko styres gjennom fastlagte rammer fra styret for blant annet investeringer i aksjer, obligasjoner og posisjoner i rente og valutamarkedet. Oppfølging skjer gjennom løpende rapportering til ledelse og styret.

7.3.1 Renterisiko

Renterisiko oppstår i forbindelse med bankens ordinære utlåns- og innlånsvirksomhet og i tilknytning til aktivitetene i norske og internasjonale penge- og kapitalmarkeder. Renterisiko er et resultat av at rentebindingstiden for bankens eiendels- og gjeldsside samt for ikke balanseførte poster, ikke er sammenfallende. Styret har vedtatt rammer for maksimal renterisiko målt ved resultateffekten av en parallell forskyvning av hele rentekurven på to prosentpoeng.

Renterisiko styres ved valg av rentebinding på eiendels- og gjeldsposter og ved bruk av finansielle derivater. Renterisiko rapporteres kvartalsvis til styret.

Eksposering rentefølsomhet

Tabellen angir effekten på bankens resultat ved 2 prosentpoengs parallell rentøkning for bankens totale renteposisjoner.

NOK (mill.)	Konsern	
	2011	2010
Renter +/- 2 % poeng	6	3
Sum	6	3

7.3.2 Valutarisiko

Valutarisiko er risiko for det inntjeningsmessige tap som oppstår når valutakursene endres. Alle finansielle instrumenter og øvrige posisjoner med valutarisiko skal inkluderes i beregningene, og valutarisiko reguleres av rammer for maksimal aggregert valutaposisjon.

Eksponering valutarisiko

Sparebanken Pluss konsern netto valutaposisjoner:

Konsern		
NOK (mill.)	2011	2010
Sum av netto valutaposisjoner	8	7
Maksimal resultateffekt ved 10 % kursbevegelse	1	1

7.3.3 Kursrisiko

Kursrisiko (aksjerisiko) består av markedsrisiko knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, inkludert derivater med egenkapitalinstrumenter som underliggende. Kursrisiko reguleres av rammer for maksimal aggregert posisjon i en aksjeportefølje.

7.3.4 Spreadrisiko

Spread-risiko er knyttet til verdiutviklingen i rentebærende verdipapirer som følge av endringer i kredittspread, og denne faktoren eksisterer i tillegg til selve kursrisikoen. Spreadrisiko reguleres av rammer for maksimal aggregert spreadrisiko på obligasjonsporteføljen.

7.4 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke kan innfri sine forpliktelser ved forfall (refinansieringsrisiko). Likviditetsrisiko omfatter også risikoen for at finansielle markeder som banken ønsker å benytte ikke fungerer (markedslikviditet).

Banken skal til enhver tid ha tilstrekkelige likvider til å oppfylle sine forpliktelser. Banken har styrevedtatte mål om sammensetning og omfang av likviditetsreserver. Andre styrevedtatte måltall, som benyttes i den operative virksomheten, er retningslinjer for refinansieringsbehovet innenfor ulike tidsintervall. I tillegg til ønsket om diversifisering på ulike løpetider er det en målsetting å spre bankens finansiering på ulike markeder og instrumenter. Bankens finansieringsstruktur i 2011 oppfylte lovpålagte og styrepålagte krav.

RETLØPETID FOR HOVEDPOSTER I BALANSEN 31.12.2011

Konsern

NOK (mill.)	Sum hovedstol	Inntil 1 mnd.	Fra 1 mnd. til 3 mndr.	Fra 3 mndr. til 1 år	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år	Udefinert
<i>Eiendeler</i>							
Kontanter og fordringer på sentralbanken	568	526					42
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	30	30					
Utlånt til og fordringer på kunder	33.147	10.745	767	625	2.875	18.264	-129
Obligasjoner og sertifikater	5.942	39		466	4.612	825	
Øvrige eiendeler	847	211					636
Sum eiendeler	40.535	11.551	767	1.091	7.487	19.089	549
<i>Gjeld / ikke derivative forpliktelser</i>							
Gjeld til kredittinstitusjoner	6.093	12				1.850	4.231
Innskudd fra og gjeld til kunder	15.289	14.576	677	36			
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	15.058	408	600	1.600	12.450		
Øvrig gjeld	689	145	196	85	28		235
Ansvarlig lånekapital	700		400			300	
Sum gjeld	37.829	15.141	1.873	1.721	12.478	2.150	4.466
<i>Derivative forpliktelser</i>							
Finansielle derivater oppgjør							
Utbetalinger	-2.652	-842	-1.404	-402	-4		
Innbetalinger	2.648	846	1.397	401	4		
Sum derivative forpliktelser	-3	4	-7	-1	0	0	0
<i>herav utenlandsk valuta</i>							

7.4.1 Finansieringsstruktur

Bankens illikvide aktiva skal være langsiktig finansiert ved egenfinansiering (kundeinnskudd), ved egenkapital og annen ansvarlig kapital, ved langsiktige innlån fra andre kredittinstitusjoner samt ved finansiering via det norske og internasjonale obligasjonsmarkedet.

Finansieringsstruktur for Sparebanken Pluss konsern:

NOK (mill.)	2011	2010
	Virkelig verdi	Virkelig verdi
Netto utlån og fordringer på kredittinstitusjoner	30	107
Netto utlån og fordringer på kunder	33.147	30.503
Overtatte eiendeler	0	0
Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	5.920	4.373
Andre eiendeler	571	433
Sum eiendeler	39.668	35.416
Gjeld til kredittinstitusjoner	-6.093	-6.152
Innskudd fra og gjeld til kunder	-15.289	-14.963
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-15.130	-12.089
Annen gjeld	-613	-510
Ansvarlig lånekapital	-664	-698
Sum gjeld	-37.789	-34.412

Sparebanken Pluss har det heleide datterselskapet Pluss Boligkreditt AS. Dette muliggjør opptak av langsiktig finansiering via utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett. Langsiktig finansiering via Pluss Boligkreditt AS styrker konsernets langsiktige finansiering.

Ved utgangen av 2011 hadde Pluss Boligkreditt AS utstedt obligasjoner med fortrinnsrett tilsvarende kr. 8,4 mrd. Pr. 30.06.2012 utgjør dette kr. 9,15 mrd. Kr. 4,2 mrd. inngår i bytteordningen med Staten.

7.4.2 Likviditetsreserver

Med formål om å opprettholde en lav til moderat likviditetsrisiko holder Sparebanken Pluss til enhver tid en betydelig likviditetsreserve. Det gjør banken i stand til å håndtere refinansiering og utlånsvekst selv under stressede likviditetssituasjoner. Det er etablert styrevedtatte rammer på forholdet mellom likviditetsreserver og finansieringsforfall. Banken var pr. 31.12.2011 i stand til å refinansiere sin virksomhet for de kommende 12 måneder uten tilførsel av ny finansiering.

7.5 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risiko for tap fra ulike potensielle kilder knyttet til den løpende drift av banken. Dette kan oppstå som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne rutiner og prosesser, menneskelig svikt eller utilstrekkelig kompetanse, svikt i IKT-systemer, kriminalitet eller interne misligheter, feil fra underleverandører etc.

Med risikostyring og internkontroll forstås prosessen for å identifisere, analysere, håndtere og følge opp risikoene slik at samlet risikoeksponering er i samsvar med bankens strategi og risikoprofil, samtidig som man sikrer at gjeldende lover og forskrifter, herunder interne rutiner og retningslinjer etterleves.

Banken har rutiner som dekker alle vesentlige områder, og internkontrollen er et viktig hjelpemiddel for å redusere den operasjonelle risikoen, både for avdekking og oppfølging. Bankens sikkerhetssystemer vedlikeholdes og testes periodisk gjennom året.

Styring av operasjonell risiko skjer gjennom kompetanseutvikling, gode rutiner, god intern kontroll og kvalitetssikring. Banken gjennomfører årlig en overordnet risikoanalyse innenfor de ulike risikoområdene som også omfatter en lederbekreftelse.

7.6 Andre risikoformer i Sparebanken Pluss konsern

Strategisk risiko er definert som interne forhold hvor det er knyttet risiko til de strategier, planer og endringer som banken har eller legger opp til. Sparebanken Pluss har i 2011 konkrete planer om etablering av kontor i en kommune hvor banken tidligere ikke har vært representert, og dette vil innebære en viss strategisk risiko.

8 Rating

For å sikre diversifiseringsmuligheter for konsernets finansiering og for å sikre finansiering til gunstige vilkår gjennomførte banken i 2010 en ratingprosess for å få internasjonal rating av Moody's Investor Service. Moody's har gitt banken en langsiktig rating på A2 med "Stable outlook", og ratingen er opprettholdt i ny Credit Opinion pr. 16.08.2012.

I februar 2011 ble det også gitt rating av de obligasjoner med fortrinnsrett som utstedes av Pluss Boligkreditt AS, og disse har fått Aaa-rating av Moody's.

Banken har en målsetting om minimum å opprettholde en offisiell rating på nivå med naturlig sammenlignbare banker. For å kunne oppta funding til gunstige vilkår skal banken søke å opprettholde en stabil rating bedre eller lik A3.

Bankens rating pr. 31.12.2011:

Type rating	Forklaring	Moody's	
		Skala	Rating
Langsiktig utsteder-rating	Rating av banken som utsteder av langsiktig gjeld. Karakteren reflekterer sannsynligheten for at banken ikke skal klare å betjene gjelden uten støtte fra tredje part.	Aaa - C	A2
Senior usikret gjeld rating	Instrumentspesifikk rating. Kan avvike fra utsteder-rating på grunn av ulike forventede tapsgrader betinget av mislighold knyttet til instrumentet som rates.	Aaa - C	A2
Kortsiktig rating	Reflekterer bankens sannsynlighet for å misligholde på kort sikt. Er i stor grad sammenfallende med langsiktig rating, men har større fokus på likviditet. Banker kan derfor ha ulik kortsiktig og langsiktig rating i spesielle tilfeller.	P1 - NP	P-1
Individuell rating	Rating av banken som selvstendig juridisk enhet. Kalt BFSR hos Moody's (Bank Financial Strength Rating).	A - E	C-

9 Soliditet og kapitaldekning

Med hjemmel i forretningsbankloven § 21 og finansieringsvirksomhetsloven (fil.) § 3-17 har Finansdepartementet gitt forskrifter om beregning av ansvarlig kapital og minstekrav til kapitaldekning i finansinstitusjoner. Kravet er at ansvarlig kapital skal være minst 8 prosent av risikovektet balanse. Kravene til kapitaldekning gjelder for forretningsbanker, sparebanker, finansieringsforetak, herunder kredittforetak og forsikringselskaper.

Finansdepartementet har også fastsatt forskrift om minstekrav til kapitaldekning for markedsrisiko m.v. for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak. Konsernet har ingen handelsaktivitet i finansielle instrumenter slik dette er definert i forskriften. Disse reglene har dermed ingen betydning for konsernets kapitaldekning.

Etter reglene består ansvarlig kapital av to hovedkomponenter:

- a. Kjernekapital: Egenkapital (aksjekapital, overkursfond og annen egenkapital) og fondsobligasjoner.
- b. Tilleggskapital: Evigvarende og tidsbegrenset ansvarlig lånekapital

Til fradrag i kjernekapitalen kommer immaterielle eiendeler.

Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital medtas som tilleggskapital etter følgende regler:
 - Lånet skal ha en opprinnelig løpetid på minst 5 år. Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital avkortes forholdsmessig de siste 5 årene før forfall med 20 prosent hvert år.

- Summen av de postene som inngår i tilleggskapitalen kan ikke utgjøre mer enn 100 prosent av kjernekapitalen, og tidsbegrenset ansvarlig lånekapital kan ikke utgjøre mer enn 50 prosent av kjernekapitalen.

Til fradrag i ansvarlig kapital kommer eierandeler i andre finansinstitusjoner ut over visse rammer.

Kapitaldekningsreglene gjelder også på konsolidert basis. Av fil. § 2a-9 følger at det skal foretas konsolidering ved anvendelse av kapitaldekningsreglene når institusjonen har en eierandel som representerer 20 prosent eller mer av kapitalen i en annen finansinstitusjon. Konsernregnskapet skal legges til grunn, dvs. at konserninterne forhold skal elimineres ved beregning av kapitaldekningen på konsolidert basis.

Sparebanken Pluss har en målsetting om å maksimere sin langsiktige verdiskaping. Konsernet har også en målsetting om at risikoprofilen skal være moderat til lav. Dette innebærer at god risiko- og kapitalstyring er et sentralt strategisk element.

Sparebanken Pluss har etablert en strategi og prosess for risikomåling, -styring og –kontroll som gir oversikt over de risikoer banken er eksponert for. Dette gir dermed grunnlag for vurdering og beregning av bankens total kapitalbehov, og hvordan denne kan opprettholdes for å dekke de aktuelle risikoer på en tilstrekkelig måte. Prosessen betegnes som ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) eller "Total kapitalvurderingsprosessen". Vurderingen av kapitalbehovet inkluderer størrelse, sammensetning og fordeling av den ansvarlige kapitalen tilpasset nivået på de risikoene banken er eller kan bli utsatt for, med bakgrunn i gjennomførte stresstester som viser hvilke endringer i makrovariabler som kan påføre banken tap.

Kapitaldekningen skal sikre at banken har nødvendig bufferkapital for hendelser som kommer i tillegg til ordinære tapsnedskrivninger. For å ha stor handlefrihet i forhold til strategiske valg og forretningsmessige muligheter velger banken å ha en større ansvarlig kapital enn det behovet som beregnes ut fra ICAAP.

9.1 Beregning av regulatorisk kapital

NOK (mill.)	Konsern	
	2011	2010
Kapitaldekning	14,26 %	14,72 %
Kjernekapitaldekning	12,52 %	12,84 %
Kapitalbuffer	1.434	1.409
Minimumskrav til ansvarlig kapital	1.833	1.677
Sum beregningsgrunnlag	22.917	20.962
Netto ansvarlig kapital	3.269	3.086
Kjernekapital	2.871	2.691
- Eierandelskapital	125	125
- Overkursfond	34	34
- Sparebankens fond	2.421	2.243
- Estimatavvik pensjon	-71	-66
- Gavefond	28	30
- Utjevningfond	37	31
- Fondsobligasjon	299	299
- Fradrag for ansvarlig lån i andre finansinstitusjoner	-2	-5
Tilleggs kapital	398	395
- Ansvarlig lånekapital	400	400
- Fradrag for ansvarlig lån i andre finansinstitusjoner	-2	-5
Minimumskrav til ansvarlig kapital	1.833	1.679
Kapitalkrav for kredittrisiko beregnet etter standardmetoden	1.759	1.607
- Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	2	5
- Institusjoner	47	52
- Foretak	617	634
- Massemarkedsengasjementer	317	225
- Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	683	609
- Forfalte engasjementer	14	15
- Høyrisiko-engasjementer	2	2
- Obligasjoner med fortrinnsrett	22	15
- Andeler i verdipapirfond	2	2
- Øvrige engasjementer	53	48
Kapitalkrav for operasjonell risiko	82	80
- Kapitalkrav etter basismetoden	82	80
Fradrag i kapitalkravet	-8	-8
- Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	0	-1
- Nedskrivninger på grupper av utlån	-7	-7

9.2 Kapitalfordeling i henhold til ICAAP (pilar 2)

Den sist gjennomførte ICAAP i Sparebanken Pluss pr. 31.12.2011 førte frem til følgende kapitalfordeling for de ulike risikoområdene i konsernet. Jfr. risikoområdene som omtales i kapittel 6 og 7. Tall pr. 31.12.2010 vises i parentes.

Kreditrisiko (inkl. konsentrasjonsrisiko)	86,2 %	(80,3 %)
Markedsrisiko	7,0 %	(10,7 %)
Operasjonell risiko	3,7 %	(3,7 %)
Likviditetsrisiko	2,1 %	(4,2 %)
Andre risikoformer	0,9 %	(1,2 %)
<u>Sum kapitalkrav i henhold til pilar 1 og 2</u>	<u>100 %</u>	<u>(100 %)</u>

Pr. 31.12.2011 utgjør det samlede kapitalkravet for Sparebanken Pluss konsern i henhold til ICAAP ca. 69 % av faktisk ansvarlig kapital.

Konsernets netto ansvarlige kapital pr. 31.12.2011 utgjorde NOK 3.269 mill., og konsernet har dermed en betydelig kapitalbuffer utover ICAAP-kravet.